

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ПОКАЗАНЬ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ

КОПАНЧУК Володимир Олександрович - доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова (місто Хмельницький),

ORCID 0000-0002-4198-6510,

ОСМОЛЯН Віталій Анатолійович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності, Хмельницький інститут Міжрегіональна Академія управління персоналом (місто Хмельницький)

ORCID 0000-0002-9389-5581,

КРАВЧУК Олег Вікторович - доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова (місто Хмельницький)

ORCID 0000-0002-7002-4070,

УДК 343.1:343.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.12>

Автори статті викладають правові основи та перспективи розвитку криміналістики та кримінального процесуального права у світлі правової реформи в Україні. Зокрема, розглядаються процесуально-правові особливості фіксації показань учасників кримінального провадження за допомогою електронних джерел, а саме: гаджетів (т.б. електронного пристрою, або іншого засобу, що поєднує в собі високі технології і цілком реальне застосування). Обґрунтовується позиція неухильного дотримання вимог кримінального процесуального закону при використанні електронних пристроїв для отримання доказової бази у провадженні, зокрема при фіксації показань сторін та учасників процесу. Надається на розгляд та обговорення загалу власна (авторська) методологія (правила) при здійсненні звукозапису допиту учасників кримінального провадження. Обґрунтовується необхідність ефективної співпраці працівників правоохоронних органів та спеціалістів у галузі криміналістики з метою якісного та об'єктивного

виконання завдань кримінального провадження, дотримання загальних засад кримінального процесу та покращення інноваційної політики України загалом. З урахуванням проведеного аналізу правоохоронної практики здійснення слідчих (розшукових) дій, авторами статті встановлені найдоцільніші випадки застосування звукозапису при проведенні останніх. Розкривається значення та надається оцінка цим правовим позиціям у системі права, криміналістики та кримінального процесу в цілому. Зроблені висновки та надані рекомендації щодо узгодженого застосування норм чинного законодавства в практичній діяльності слідчого, детектива та криміналіста. Привернуто увагу на необхідність подальшої наукової співпраці вчених, спеціалістів у галузі матеріального та процесуального права.

Ключові слова: гаджет, детектив, допит, електронні джерела, кримінальний процес, кримінальне провадження, криміналіст, показання, правоохоронні органи, слідчий, тактика.

Постановка проблеми

Будівництво в Україні правової держави та європейсько-демократичного суспільства передбачає якісне зменшення порушень правопорядку, суттєве зменшення рівня злочинності, по можливості зменшення причин, що її породжують.

Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень як невід'ємний розділ сучасної системи криміналістики складається з системи наукових положень та розроблених на їх основі рекомендацій щодо процесу розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, збору та дослідження доказової бази. Проте, виконання завдань кримінального провадження [1], як і застосування методологічних основ у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень, вимагають від судових та правоохоронних органів, криміналістів удосконалення вже існуючих, розроблення та застосування нових криміналістичних засобів та методів у виявленні та фіксації кримінальних правопорушень, виявленні та якісне дослідження доказової бази по вчиненому кримінальному правопорушенні, для його подальшого ефективного розслідування, встановленні та притягненні винних осіб до відповідальності.

Це покладає особливу відповідальність на правоохоронні органи щодо проведення якісного та легітимного досудового розслідування в кримінальних провадженнях, повного та неупередженого збору доказової бази, що не уявляється можливим без суворого дотримання процедури законності. У цьому і полягає **актуальність** проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проведений аналіз [1–8] показав, що вчені неодноразово досліджували діяльність правоохоронних органів по збиранні доказової бази, проведенні криміналістичних дій у цілому та її окремі аспекти зокрема. Проте розгляд процесуально-правових та експертно-криміналістичних питань щодо нових можливостей виявлення, фіксації та збирання слідової картини,

формування в подальшому доказової бази саме за допомогою фіксації показань учасників кримінального провадження сучасними електронними джерелами вимагає свого детального дослідження та аналізу.

Мета статті – на підставі проведеного теоретичного аналізу та власного практичного досвіду розглянути процесуально-правові особливості фіксації показань учасників кримінального провадження за допомогою електронних джерел, а також обґрунтувати необхідність ефективної співпраці працівників слідчих органів, прокуратури та суду для якісного та об'єктивного виконання завдань кримінального провадження та покращення інноваційної політики України взагалі.

Виклад основного матеріалу

Під впливом вивчення здобувачами освіти України правових наук та суворого дотримання норм Конституції України [2], завдань та принципів кримінального [3] та кримінального процесуального законодавства України [1] відбувається систематизація поглядів молоді на навколишній світ, політичну ситуацію у Світі, активно закладаються основи світогляду та альтруїстичної переконаності, формується почуття громадянської відповідальності перед Батьківщиною, батьками, рідними, колективом, поглиблюється інтерес до проблем міжнародного життя.

Разом із тим, обізнаність майбутніх правознавців в особливостях та способах виконання працівниками правоохоронних органів процесуальних дій, направлених на збирання та дослідження доказової бази у кримінальному провадженні, сприятимуть, на наш погляд, кращому розумінню принципу законності в різних галузях права.

Так, у статті 23 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) [1] законодавцем зазначено, що суд досліджує покази безпосередньо, а показання учасників кримінального провадження суд отримує усно.

Законодавець України визначив, що показання – це відомості, які надаються в

усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження (стаття 95 КПК України).

Разом із тим, законодавець у статті 103 КПК України чітко вказав форми фіксування кримінального провадження, однією з яких зазначив – протокол.

Як правило, у вступній частині протоколу зазначаються місце та дата проведення допиту, час його початку та закінчення (ст. 104 КПК України), посада та прізвище особи, яка його склала, прізвище, ім'я та по батькові кожної з осіб, які брали участь у допиті та їх адреси. Тут же заповнюються анкетні дані. При повторних допитах можна обмежитися вказівкою на те, що анкетні дані містяться у справі. У протоколі допиту свідка наголошується, що йому роз'яснено його обов'язки та відповідальність за введення в оману суд або інший уповноважений орган та за відмову від давання показань, а також інформація про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання.

Якщо в допиті бере участь перекладач, у вступній частині протоколу наголошується на роз'ясненні перекладачеві його обов'язків та попередження про відповідальність за свідомо неправдивий переклад, що засвідчується підписом перекладача. Одночасно фіксується роз'яснення допитуваному його права на відвід перекладача та заяви, що надійшли у зв'язку з цим (ст.ст. 68, 79, 83 КПК України).

В описовій частині протоколу показання записуються від першої особи та наскільки можна дослівно. Зазначена вимога закону, з нашої точки зору, зобов'язує слідчого (детектива) до того, щоб відбивати у протоколі не лише повний зміст показань, але й індивідуальні особливості промови допитуваного.

Водночас вимога викладати свідчення «дослівно» зовсім не зобов'язує слідчого (детектива) заносити до протоколу кожне слово допитуваного. Будь-який протокол допиту (якщо це не розшифрована стенограма) є конспективним викладом показань. Очевидно, що не потрібно вносити до протоколу повторення або плутанні висловлювання, які надалі допитуваний уточнив, а також факти, які не стосуються справи. Не вноситься до протоколу також і лайка.

У разі потреби записуються не лише відповіді допитуваного, але й поставлені йому питання. Така необхідність виникає, якщо в ході допиту пред'являються докази або оголошуються показання, за якими слід отримати пояснення від допитуваного, а також у випадках, коли формулювання питань та їхня послідовність можуть мати значення для правильної оцінки їхньої відповіді.

Після усного допиту допитуваному, у разі його прохання, має бути надана можливість написати свідчення власноруч (ст. 224 КПК України). Особа, яка проводить допит, знайомиться з цими показаннями і може поставити додаткові питання, відповіді на які записуються в протоколі свідком.

У заключній частині фіксується підтвердження правильності протоколювання показань, яке підписується як допитуваною особою, так і слідчим (детективом). Крім того, відповідність записів до наданих показів підтверджується підписом особи, що допитується, на кожній зі сторінок протоколу. Якщо особа, яка допитується внаслідок фізичних вад або з інших причин, позбавлена можливості особисто підписати протокол, слідчий (детектив) запрошує захисника (законного представника) цієї особи, який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою (ст. 104 КПК України).

Крім слідчого (детектива) та допитаної особи, протокол підписується всіма особами, які брали участь у допиті (захисником, педагогом, перекладачем, прокурором, лікарем та ін.), причому перекладач підпи-

сує кожну сторінку протоколу та протокол загалом, а допитаний у таких випадках своїй підписом наприкінці протоколу підтверджує, що зроблений йому в усній формі переклад протоколу відповідає даним свідченням. Якщо протокол було перекладено іншою мовою письмово, то переклад загалом і кожна його сторінка окремо мають бути підписані перекладачем та допитаною особою.

Щоб унеможливити подальшу відмову від раніше даних показань за тими мотивами, що допитаний не був ознайомлений належним чином з протоколом, у ньому має бути зазначено, чи прочитано протокол допитаною особою, чи зачитано слідчим (детективом). Відповідно до ст. 104 КПК України про відмову допитаного підписати протокол допиту (як і іншої проведеної за його участі слідчої дії) зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – понятих.

Допитана особа може вимагати доповнення протоколу та внесення до нього виправлень згідно з цим показанням. Ці виправлення обов'язково заносяться до протоколу.

Якщо допит супроводжується пред'явленням доказів або ведеться за системою «запитання-відповідь», то фіксація показань проводиться одночасно з допитом. В інших випадках доцільно спочатку вислухати показання, уточнити їх, та лише після цього записати їх у протоколі. Для того, щоб не прогаяти при наступній фіксації важливі моменти, під час допиту можна робити чорнові нотатки, які використовуються при протоколюванні показань. Якщо з'ясовуються складні чи численні обставини, то доцільно записувати показання частинами, чергуючи допит і фіксацію його результатів.

Іноді до протоколу допиту долучаються схеми або малюнки складені допитаною

особою для ілюстрації даних нею показань. У таких випадках у протоколі допиту, безпосередньо за викладом показань, до яких належить складена ілюстрація, робиться відмітка про наявність такої (ст.105 КПК України). Підписані допитаною особою схема або малюнок додаються до протоколу.

Відповідно до ст. 104 КПК України протокол може бути написаний від руки або надрукований на комп'ютері (ЕОМ). Для забезпечення повноти протоколу можна застосувати аудіозапис або відеозапис – ця можливість отримала свою реалізацію та імplementована у статті 107 КПК України «Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження».

Якщо ведення звичайного протоколу є обов'язковим, то застосування звукозапису залежить на розсуд слідчого (детектива), який враховує як тактичні міркування, так і наявність відповідних технічних можливостей. Зокрема, частиною 2 статті 104 КПК України передбачено, що: «У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі. Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього»[3].

У сучасному Світі із неупинним розвитком технологічного процесу звукозапис можливо здійснювати і на сучасні гаджет.

Гаджет (англ. *gadget* — пристрій) — як правило, цікава технічна новинка у вигляді електронного пристрою, або іншого засобу, що поєднує в собі високі технології і цілком реальне застосування [4].

Сьогодні гаджетом можна вважати будь-який цифровий прилад, досить невеликий, щоб одягти на руку, покласти до кишені або під'єднати до персонального комп'ютера або смартфона.

Найвідоміші типи гаджетів: мобільний телефон, смартфон, мультимедійний програвач, GPS-навігатор, електронна книга.

Проте, з метою дотримання процедури законності та об'єктивності під час проведення слідчої (розшукової) дії вважаємо за потрібне обов'язково у протоколі проведення процесуальної дії вказати технічні особливості (маркування) електронного пристрою, який використовується у процесі збору доказів.

Правоохоронна практика показує, що найдоцільніше застосовувати звукозапис у таких випадках:

- для фіксації показань осіб, які підозрюються у скоєнні особливо тяжких злочинів.

З урахуванням того, що звукозапис сприяє реалізації права на захист, забезпечуючи підозрюваному можливість повного та об'єктивного фіксування його пояснень по суті повідомленої підозри, доцільно скористатися цим засобом вже тільки на тій підставі, що вчинене кримінальне правопорушення може постати підставою для суворої міри покарання. у цьому випадку звукозапис використовується як засіб контролю з боку наступних процесуальних інстанцій[5];

- для фіксації показань осіб, які свідомо чи ймовірно не зможуть прийти до суду.

Такий стан нерідко зустрічається при розслідуванні проваджень різної категорії, наприклад, коли особа, яка допитується, проживає у віддаленій місцевості або за станом здоров'я не зможе з'явитися до суду;

- для фіксації показань неповнолітніх та малолітніх, мовні особливості яких особливо важко передати за звичайного порядку протоколювання.

Хоч би як слідчий (детектив) не намагався точно передати мову неповнолітнього підозрюваного, він завжди тією чи іншою мірою буде вдаватися до виразів, які не властиві допитуваному. Це найбільш характерно з індивідуально-прогресивним розвитком кожної дитини та урбаністичним принципам розвитку («дорослішання») усієї молоді: наявність молодіжного сленгу, широке вживання слів іноземного походження, наприклад, «англіцизми»; «вставлення» у своє мовлення слів-назв складових електронно-обчислю-

вальних машин (комп'ютерів), Інтернету, комп'ютерних програм. Тому, на нашу думку, дуже корисно при судовому розгляді справи, на додаток до оголошення протоколу показань, які надані на стадії досудового розслідування, зробити аудіо- (або відео-) запис допиту неповнолітніх та малолітніх;

- для фіксації показань поранених та хворих у випадках, коли звичайний допит останніх скрутний або неможливий.

Відомо, яке важливе значення мають свідчення потерпілих про осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та його обставини. Тим не менш, ці важливі відомості нерідко не вдається отримати, оскільки проведення повноцінного допиту стає неможливим через важкий стан потерпілої особи неповнолітнього[6].

Звукозапис, фіксуючи навіть уривчасте, часто незв'язне мовлення, яке у звичайному протоколі відобразити важко, допомагає використовувати відомості, які містяться у показаннях потерпілих.

Однак при допиті таких осіб слід бути обережними, щоб не погіршити їх стан, для чого необхідна консультація лікаря. Нерідко такий допит як особливий випадок, слід проводити в присутності медичних працівників;

- для фіксації показань осіб, допитаних за участю перекладача.

Звукозапис такого допиту допомагає в подальшому, при виникненні в тому сумніву, визначити правильність і повноту перекладу та усунути суперечності, що виникли у зв'язку з цим;

- для фіксації найважливіших із допитів, що виконуються відповідно до частини 2 статті 40 КПК України у порядку слідчого доручення або групового методу розслідування.

Як би сумлінно не було складено протокол допиту, що виконувався в порядку ст. 40 КПК України, у слідчого, який отримав цей протокол, як правило, виникають питання, вирішити які він не в змозі. Те саме слід сказати про протоколи, складені одним із слідчих (детективів) при груповому методі розслідування. Відтворення даного до протоколу допиту аудіозапису

(або відеозапису), створюючи «ефект присутності», допомагає заповнити прогалини, що утворилися у зв'язку з тим, що слідчий (детектив) був позбавлений можливості безпосередньо брати участь у допиті;

- для фіксації показань осіб, які з'явилися з повинною.

Відомо, що особа, яка з'явилася з повинною, якщо ця явка була викликана щирим прагненням щиро серцем покаятися у вчиненому кримінальному правопорушенні, повідомляє багато конкретних фактів та деталей, яких не почуєш від підозрюваних, обвинувачених у суді, що викриваються наявними у справі доказами. Звукозапис таких показань може бути ілюстрацією ступеня щирості особи, що з'явилася з повинною. Крім того, аудіозапис показань, який використовується в процесі подальшого слідства, дозволяє отримати правдиві свідчення також від співучасників особи, яка з'явилася з повинною, та своєчасно зібрати необхідні докази.

При здійсненні звукозапису допиту рекомендуємо дотримуватись наступних правил:

- слідчий (детектив) зобов'язаний прийняти рішення про звукозапис і повідомити про це допитуваного ще до початку допиту, що відображається у вступній частині аудіо запису та протоколі допиту. Застосування звукозапису залежить від згоди на те допитуваного. Однак у ряді випадків слідчий (детектив), щоб не порушувати психологічний контакт, який встановився з допитуваним, повинен спеціально підготувати його до допиту, що супроводжується звукозаписом, роз'яснивши порядок і значення його застосування;

- у вступній частині фонограми допиту, так само як і в протоколі, вказуються місце та дата проведення допиту; час початку допиту (а потім і його закінчення); прізвище, ім'я та по батькові всіх осіб, які беруть участь у допиті; технічні відомості, необхідні для подальшого відтворення фонограми, позначаються лише в протоколі;

- фонограма повинна відображати весь перебіг допиту, а не лише його окремі фрагменти. Щоб уникнути фіксації заздалегідь підготовленого тексту, не допуска-

ється повторення спеціально для звукозапису показань, які надані під час цього допиту. Це не виключає фіксацію за допомогою звукозаписувальних пристроїв окремих показань за обставинами, які вже висвітлювалися на попередніх допитах;

- після закінчення допиту фонограма повністю відтворюється. Зроблені доповнення та зауваження заносяться на плівку або цифровий носій. Звукозапис завершується заявою допитаного про правильність цього запису;

- у випадках, якщо фонограма відтворювалася під час іншої слідчої дії (як тактичний прийом, спрямований до отримання правдивих показань). Слідчий (детектив) зобов'язаний зробити про це позначку у протоколі відповідної слідчої дії. На стадії розслідування на відміну від відтворення фонограми показань у суді, вважаємо за недоцільне попередньо оголошувати протокол допиту;

- після закінчення розслідування слідчий (детектив) зобов'язаний ознайомити підозрюваного та його захисника із змістом фонограм аудіозапису. Звукозапис відтворюється також потерпілому за клопотанням останнього;

- після того, як закінчено ознайомлення учасників процесу з матеріалами провадження (справи), фонограма опечатується та зберігається при справі.

При застосуванні цифрового аудіозаписувального засобу найбільше доцільно спочатку зробити допит і фіксацію його на фонограму і лише після відтворення звукозапису скласти стандартний протокол.

Разом із тим, як показує слідча практика, одночасна фіксація показань на гаджет та в протоколі дуже ускладнює проведення допиту.

Проте, вислухавши свідчення, а потім їхній звукозапис, слідчий (детектив) краще запам'ятовує їх зміст, а тому точніше і повніше відображає його в протоколі. Тому що з психологічної точки зору процес збирання доказової бази та розслідування кримінального правопорушення становить, у першу чергу, процес психічної взаємодії працівника органів досудового розслідування (слідчого, детектива,

дізнавача) та учасників кримінального провадження. Провідна роль у ньому належить інтелектуальній діяльності слідчого (детектива), яка супроводжує та спрямовує його практичну поведінку [7].

Під час здійснення досудового розслідування та проведення ряду процесуальних дій у кримінальному провадженні важливе значення має правильна психологічна характеристика відносин, які мають складатися між слідчим (детективом) та особами, що беруть участь у справі. Такі відносини мають подвійний характер, засновані на двох нібито протилежних принципах: психологічного контакту та психологічної боротьби [8]. Однак це не означає, що до осіб, які беруть участь у справі, залежно від зайнятої ними позиції слідчий (детектив) повинен застосовувати два різні підходи.

Психологічний контакт між учасниками кримінального провадження при отриманні та фіксації їхніх показань за допомогою електронних джерел ні в якому разі не можна розуміти як відносини взаємних поступок, поблажок та послуг, так само як психологічну боротьбу не можна розглядати як війну з підозрюваним.

Зважаючи на наявність недоліків у цій сфері кримінально-процесуальної діяльності, вважаємо за актуальні подальші дослідження відповідної спрямованості, адже останні створюватимуть перспективи теоретичних та практичних напрацювань та сприятимуть розв'язанню проблемних питань на цьому напрямку.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13 ст.88. (редакція станом на 01.01.2024). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2024).

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст.141) (редакція станом на 01.01.2020). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2024).

3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. (редакція станом на 01.01.2024). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2024).

4. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL:<https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 20.01.2024).

5. Осмолян В.А. Можливості та процесуально-правові особливості фіксації показань учасників процесу за допомогою гаджетів / В. А. Осмолян // Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький інститут МАУП, 2023. – С. 75-80.

6. Осмолян В. А., Домбровська О.М., Хорошенюк О.В. Участь лікаря у допиті неповнолітньої особи як обов'язкова правова норма у законодавстві / В. А. Осмолян // "Медичні новини Грузії (Georgian Medical News)" Тбілісі-New York № 4 (313) Квітень. 2021. ISSN 1512-0112, стор. 186-192.

7. Копанчук В.О., Осмолян В.А., Кравчук О.В. «Рефлексія» як запорука результативності слідчо-криміналістичної тактики у реалізації завдань кримінального провадження / В.А. Осмолян // «Наше право / Our.Law». № 1, 2023. – С. 58-65.

8. Копанчук В.О., Кравчук О.В. Криміналістична складова індивідуально-психологічного підходу слідчого (детектива) при проведенні процесуальних дій / Копанчук В.О., Кравчук О.В. // Актуальні проблеми юридичної науки. Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять другі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. – С. 242-244.

V. Kopanchuk, V. Osmolian, O. Kravchuk
**PROCEDURAL AND LEGAL
FEATURES OF RECORDING
TESTIMONY OF PARTICIPANTS IN
CRIMINAL PROCEEDINGS USING
ELECTRONIC SOURCES**

The authors of the article outline the legal foundations and prospects for the development of criminology and criminal procedural law in the light of the legal reform in Ukraine. In particular, the procedural and legal features of recording the testimony of participants in criminal proceedings using electronic sources are considered, namely: gadgets (for example, an electronic device or other means that combines high technology and a very real application). The position of strict compliance with the requirements of the criminal procedural law when using electronic devices to obtain the evidence base in the proceedings, in particular when recording the statements of the parties and participants in the process, is substantiated. The author's own (author's) methodology (rules) for audio recording of interrogation of participants in criminal proceedings is provided for consideration and discussion. The need for effective cooperation

of law enforcement officers and specialists in the field of criminology is substantiated for the purpose of high-quality and objective performance of the tasks of criminal proceedings, compliance with the general principles of the criminal process and improvement of the innovative policy of Ukraine in general. Taking into account the analysis of the law enforcement practice of conducting investigative (search) actions, the authors of the article determined the most appropriate cases of the use of audio recording during the latter. The significance and assessment of these legal positions in the system of law, criminology and the criminal process as a whole is revealed. Conclusions were made and recommendations were given regarding the coordinated application of the norms of the current legislation in the practical activities of the investigator, detective and criminalist. Attention was drawn to the need for further scientific cooperation of scientists, specialists in the field of material and procedural law.

Key words: gadget, detective, interrogation, electronic sources, criminal process, criminal proceedings, criminologist, testimony, law enforcement agencies, investigator, tactics.